

ראשית
בית מדרש קהילתי רעננה

בונים סוכה כהלכה

קובץ הלכות לבניית הסוכה

הרב אביחי קצין

ציורי AI: אורי קצין

מוקדש לעילוי נשמת

הרב דוב בער בן מאיר ומרישא ז"ל
והרבנית מרים ברכה בת הרב מאיר יהושע ושיינדל רזנצוויג ז"ל

ולעילוי נשמת

ד"ר שמואל בן בלה ועמנואל הלוי לוין ז"ל

הקדמה

"בְּסֶכֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים"

כולנו משתדלים לבנות סוכה נאה ומרווחת שהישיבה בה תהיה נעימה עלינו. אולם עלינו לדאוג שהסוכה תהיה כשרה, על מנת שנוכל לקיים בה את מצוות הישיבה בסוכה כהלכתה.

יש הלכות רבות בענייני בניית הסוכה והישיבה בה. קובץ זה אינו מתיימר לעסוק בכולן. ניסינו לקבץ את ההלכות לבניית הסוכה (ולא לדרך הישיבה בה). צירפנו ציורים הממחישים את ההלכות, על מנת להבהיר את ההלכות שפעמים הן מורכבות מכמה פרטים וכדאי לברר אותן.

יהי רצון שנזכה לישוב בצילא דמהימנותא (בצל השכינה) ונזכה במהרה לישוב ב"סוכת עורו של לויתן"

הרב אביחי קצין
ראש בית המדרש "ראשית"

דפנות הסוכה

1. חובה שיהיו לסוכה לפחות שלוש דפנות, ואם אין לה שלוש דפנות - פסולה.¹
2. לכתחילה ראוי להדר שתהא הסוכה סגורה מכל עבריה ויהיו בה רק פתח וחלונות **(ציור מספר 1)**.²
3. רוחבה של הדופן המינימאלית שבעה טפחים (כ-70 ס"מ) אולם הלכה למשה מסיני שהמחיצה השלישית אינה צריכה להיות שלימה אלא די שתהיה ברוחב מעט יותר מטפח (כ-10 ס"מ)
- 3³ כיוון שדרך בניית הסוכה המינימלית מורכבת מעט עדיף לבנות סוכה עם שלוש דפנות של שבעה טפחים לפחות **(ציור מספר 2)** ולדלג לסעיף 8.
4. אם בונים סוכה כשהדופן השלישית חלקית, ישנן שתי אפשרויות:
 - אחת - כששתי הדפנות הראשונות בצורה של האות ר'⁴ - צמודות ומאונכות זו לזו. כיוון שחכמים הצריכו שתהיה דופן שנראית כדופן יש לעשות זאת באופן הבא:⁵
 - שתי הדפנות הראשונות תהיינה צמודות זו לזו. או שהמרחק ביניהן יהיה לא יותר מ-3 טפחים (כ-24 ס"מ).
 - יש לקחת קרש או מוט שגובהו לפחות 10 טפחים (כמטר). ורוחבו יותר מטפח (10 ס"מ) אם גובה הקרש מגיע עד גובה הסכך, די בזה **(ציור מס' 3)**. אם לא, עיינו בהערה 7.
 - 5. אם שתי הדפנות עומדות במקביל יעשה כך:
 - ייקח דופן שגובהה לפחות עשרה טפחים (כמטר) ורוחבה יותר מארבעה טפחים (כ-40 ס"מ).
 - את הדופן הזו - יעמיד במרחק של פחות משלושה טפחים (24 ס"מ).
 - יעשה "צורת פתח" בדופן האחרת⁸ **(ציור מס' 5)**.⁹
6. הגובה המינימלי של הדפנות הוא עשרה טפחים (כמטר)¹⁰ אין צורך שהמחיצות תגענה עד הסכך. אלא אפילו אם יש רווח בין המחיצה לסכך, הסוכה כשרה, בתנאי שהמחיצה תהיה בקו אנכי אל הסכך. ואפילו אם יש רווח של פחות משלושה טפחים בין הדפנות לקו האווירי אל הסכך¹¹ **(ציור מספר 6)**.
7. יש להקפיד שבתחתית הדופן לא יהיה רווח של שלושה טפחים (24 ס"מ ומעלה). במקרה כזה המחיצה פסולה¹² **(ציור מספר 7)**.

1. משנה סוכה ב', א'
 2. "למצווה מן המובחר בעיני שיהיה ג' דפנות הסוכה סתומות מכל רוחותיה ולא יהא מקום פתוח אלא מקום הפתח בלבד" (הרי"ף גאון, הובאו דבריו במשנה ברורה תר"ל, כ"ח).
 3. בעניין שיעורי האורך - יש הרבה שיטות ולא נפרט. בעיקרון שתי השיטות המרכזיות הן שיטת החזו"א שהטפח הוא 28.9 ס"מ ושיטת הגר"ח נאה שמידת הטפח 38.7. כיוון שמצוות סוכה מדאורייתא, יש לכתחילה לנהוג לחומרא כשתי השיטות וכך ננהג. לא נזכיר את השיטות האחרות. כמו כן עיגלנו מעט את השיעורים לס"מ שלמים. לפעמים נזכיר גם מהי השיטה המקלה כדי שתהיה כשרה גם לפי השיטות המחמירות בדיעבד.
 4. בלשון השלחן ערוך "כמין ג"ס" (תר"ל, ב')
 5. שלחן ערוך תר"ל, ג.
 6. רמ"א. תר"ל, ב'.
 7. במקרה כזה יש לקחת קנה ולהעמידו במרחק פחות משלושה טפחים (3 ס"מ) מהדופן ולמעלה לעשות "צורת הפתח בצורה אנכית." (שלחן ערוך שם) **(ציור מספר 4)**.
 8. באותו אופן יש לנהוג גם במקרה שיש 3 דפנות, אולם האמצעי אינה כשרה, למשל יש רווח של 3 טפחים מהסכך, תועיל הדופן הרביעית החלקית להתייר את הסוכה (פסקי תשובות תרל"ו) (ציור מס' 5)
 9. ויש מהאחרונים מי שאומר שאין צורך במקרה זה. וכתבו האחרונים שיש לנהוג כשיטה המחמירה (משנה ברורה ס"ק ט"ז)
 10. תר"ל, ג, ח'. והכוונה היא הגובה של החלל מהקרקע ועד הסכך. (משנה ברורה ס"ק כ"ה).
 11. תר"ל, ט'
 12. שם. והיא נקראת מחיצה שהגדיים בוקעים בה (משנה ברורה ס"ק מ"ה).

מס' 1

מס' 2

8. אין להקדים את הנחת הסכך לפני שעושים את הדפנות (ציור 8)¹³ ואם יש בסמוך לסכך, מסביב לסוכה, קורה בגובה טפח (10 ס"מ) לפחות (ציור 9) מותר להניח את הסכך לפני הדפנות.¹⁴
9. יש כמה דעות בפוסקים (ציור 10) האם ניתן להשתמש בסדינים לצורך הדפנות.
10. יש מי שסובר שדפנות מסדינים כשרות כל זמן שאינן נעות יותר מטפח (8 ס"מ) לכל כיוון.¹⁵ יש מי שסובר שאין לעשות דפנות מסדינים, כיוון שהרוח עשויה לנדנד אותם אין זו מחיצה.¹⁶
11. יש מי שאומר שהסוכה כשרה אלא אם כן הדפנות נעות שלושה טפחים לכל כיוון¹⁷ ויש אומרים שפסולה רק אם היא עלולה לנוע בצורה כזו שכתוצאה מכך הסוכה תיפסל.¹⁸ יש מי שהתיר בדיעבד סדינים קשורים. לכן בוודאי ראוי לכתחילה שלא לעשות את המחיצות מסדינים. אולם בדיעבד, כשמתארח אצל מישהו או שאין לו אפשרות אחרת יש לו על מי לסמוך.
12. ניתן להכשיר סוכה עם סדינים כך שתהא כשרה לכל הדעות. ניתן לעשות זאת באפשרויות הבאות:
- יקנה גדר פלסטיק של גינה, שגובהה עשרה טפחים לפחות כמטר וישים אותה מחוץ

13. רמ"א תרל"ה, א' כיוון שצריך שהסכך יהיה מונח לשם צל. ואם עשה כך, הב"ח מכשיר והרבה מהאחרונים פוסלים אפילו בדיעבד. (משנה ברורה ס"ק י').
14. שם. כי אם יש טפח נחשב המקום כאהל.
15. דעת הגר"מ אליהו בספרו הלכות חגים ובמכתב שהובא בספר מקראי קודש סוכות עמ' תתפ"ב
16. כך סובר הגר"ע יוסף (שו"ת יחווה דעת ג', מ"ו): שכתב: "ויש להזהיר לעושים מחיצות הסוכה מסדינים ולהעיר למוסר אונם שעל ידי כך הם יושבים בסוכה פסולה, ומבטלים מצות סוכה כהלכה, וגם מברכים ברכה לבטלה"
17. שיטת החזון איש ויש מי שהבין שלשיטתו הדפנות פסולות רק אם התנועה תגרום לסוכה להיפסל.
18. למשל שהמחיצות יתרומו לגובה של למעלה משלושה טפחים מהקרקע והסוכה תיפסל.

לסוכה בצמוד לשלוש דפנות לפחות (ציור 11).

- יוסיף רצועות של חוטים מבחוץ בצורת לבוד עד לגובה של עשרה טפחים לפי ההנחיות שבציור¹⁹. (ציור 12).

הסכך

סכך פסול²⁰ באמצע הסוכה, למשל קורת בטון החוצה את הסוכה באמצעה, אם רוחבה למעלה מארבעה טפחים (כ-32 ס"מ) הסוכה נפסלת (ציור 13)²¹, פחות מארבעה טפחים, אינה נפסלת.

כל זאת כאשר מדובר באמצע הסכך, אולם אם הסכך הפסול הוא בצידי הסכך הדין שונה. במקרה כזה אנו רואים את הסכך הפסול כאילו הוא המשך של הדופן והוא מכונה "דופן עקומה". אם הסכך הפסול הוא פחות מארבע אמות (188 ס"מ) הסוכה כשרה אך אין לשבת מתחת לסכך הפסול (ציור 14) דבר זה הוא הלכה למשה מסיני. ואם הסכך יותר מ- (188 ס"מ)²² הסוכה פסולה (ציור 15).

כאשר יש סכך פסול בגודל שפחות מארבעה טפחים (32 ס"מ) הוא לא רק לא פוסל אלא אף מותר לשבת מתחתיו. (ציור 16) ויש פוסקים שעל אף שפחות מד' טפחים הסוכה כשרה, אין לישון ולאכול אלא אם כן אותו המקום הוא פחות משלושה טפחים (24 ס"מ) לכן יש להחמיר לכתחילה²³.

19. במקרה כזה עדיף לקשור מחוץ לארבע דפנות. שכן המשנה ברורה (תר"ל ס"ק, כב) הביא את הט"ז שדעתו שדווקא אם עושה הסוכה מארבעה דפנות אבל אם עושה משלושה דפנות לא מהני. לעומת זאת כשמשמש בגדר, כיוון שמדובר במחיצה של שתי וערב די בשלוש מחיצות.

20. לא נכנס במסגרת זאת לשאלה איזה סכך כשר ואיזה סכך פסול.

21. תר"ל:ב,א'. הכוונה היא שהסוכה נחלקת לשני חלקים. כך שאם אין בכל חלק שיעור סוכה, הסוכה פסולה. אך אם יש בחלק אחד או בשני החלקים שיעור סוכה המוקפות על ידי שלוש דפנות, אותו חלק יהיה כשר (משנה ברורה ס"ק ב').

22. ולפי שיטת החזון איש כשר עד 32 ס"מ.

23. משנה ברורה תרל"ב, ג'.

13. במקרה שהדופן העקומה אינה נמצאת בגובה של הסכך אלא מעליה, כגון גג של השכן הבולט מעל הסכך פחות מארבע אמות (**ציור 17**) אפשר לומר "דופן עקומה" והסוכה תהיה כשרה. ויש אומרים שבמקרה כזה לא נכשיר את הסוכה ודין "דופן עקומה" הוא רק במקרה שהסכך הפסול והסכך הכשר הוא באותו גובה.^{24 25}
14. כאשר יש אוויר ללא סכך בכלל בין בצד ובין באמצע הוא פוסל בשלושה טפחים (24 ס"מ). ואם הוא לרוחב כל הסוכה או שרוחבו משמעותי כדי לעמוד ראשו ורובו, אין לישן מתחת לאוויר.²⁶
15. אם מעל הסוכה ישנם חוטי כביסה של השכן (**ציור 18**) יכול לשבת מתחתם.²⁷
16. מצד הדין, כל קישוט שרוחבו פחות מארבעה טפחים (32 ס"מ) מותר לתלותו בתקרה ואינו מהווה חציצה בין היושב בסוכה לסכך, אולם בכל אופן רצוי לתלות גם קישוטים קטנים במרחק של פחות מארבעה טפחים לתקרה.²⁸ ואת התאורה ניתן לתלות מעל השולחנות אפילו רחוק יותר מהסכך.²⁹
17. בדיעבד או כשאין לו חומר אחר - מותר.³⁰
18. פרגולות - בבתים רבים ישנן פרגולות שבעזרתן מעוניינים לבנות את הסוכה. ישנם סוגים שונים של פרגולות וישנן גם דעות שונות לגבי השימוש בפרגולות. לא נוכל

24. פסקי תשובות תרלב, ד'.

25. באופן שאם יטלו את הקרשים, הסכך לא יוכל לעמוד.

26. משנה ברורה תרל"ב, י'.

27. רבים מהפוסקים: מקראי קודש (סוכה א, כד), וכ"כ הגרש"ז אוירבעד. ובשער הציון תרכ"ו, כ"ד כן דעת הגר"א, הגר"ז ועוד. ויש מי שמחמיר כדעת הב"ח (מנחת יצחק ח"ח) והרוצה להחמיר יחמיר, אך אינו יכול לחייב את השכן להוריד את חבל הכביסה. (ספר "הסוכה השלם" עמ' שני"א).

וכל זאת אם אין בגדים או משהו ברוחב של 4 טפחים

28. רמ"א תרכ"ז, ד'. ולתלות את התאורה מעל השולחנות ניתן לעשות אפילו רחוק יותר.

29. משנה ברורה שם ס"ק ט"ו.

30. משנה ברורה שם.

קודם יבנה את הדפנות אחר כך ישים את הסכך

מס' 8

להקיף במסגרת זו את כל הסוגים השונים, ננסה לשרטט את העקרונות הכלליים לשימוש בפרגולה כסוכה.

19. ראשית, יש לחלק בין מקרה שבו הפרגולה משמשת כבסיס לסכך "אמיתי", לבין מקרים בהם רוצים שהפרגולה (העשויה מעץ) תשמש בעצמה כסכך.
20. אם הסוכה עשויה בצורה כזו שהמרווחים גדולים יותר מהנסרים עצמם (**ציור 19**) והנסרים אינם רחבים ארבעה טפחים (32 ס"מ) במקרה כזה ה"סוכה" - הפרגולה, חמתה מרובה מצלתה ולכן יש להניח סכך על פני כל הסוכה והסוכה כשרה³¹.
21. במקרה שהנסרים גדולים יותר מהרווחים (**ציור 20**) הנחת סכך לא תכשיר את הסוכה, שכן הסכך הפסול הוא רובה של הסוכה³² (ועי' סעיף 25).
22. יש פרגולות שבהן הנסרים אינם מחוברים למסגרת, אלא מונחים בתושבת (**ציור 21**) במקרה כזה ניתן לבנות את הדפנות ולאחר מכן להרים את הנסרים ולהניחם שוב והסוכה תהא כשרה ובמקרים שנזקק כח כדי להוציאם מהפרגולה יש אוסרים מדין תקרה.
23. אפשרות נוספת היא להוציא נסרים לסירוגין, (**ציור 22**) אחד כן ואחד לא. במקרה כזה הסוכה תהיה חמתה מרובה מצילתה וניתן יהיה להניח עליה סכך ובכך להכשירה.
24. דרך נוספת, המצריכה מאמץ גדול יותר, היא ניתוק כל הנסרים מהמסגרת (**ציור 23**), בניית הדפנות ולאחר מכן להניח את הנסרים במקומם והם יישמשו כסכך³³.
25. במקרה שהנסרים גדולים יותר מהרווחים ורוצים להשתמש בפרגולה (שעשויה מעץ) כסכך עצמו בזה נחלקו הפוסקים³⁴. למרות שהנסרים לכאורה כשרים לסכך, שהרי גידולם מהקרקע, דנו הפוסקים בשאלת כשרותם. הסיבה המרכזית היא שתקרה, למרות היותה עשויה מעץ, פסולה היא לסיכון. זאת מכיוון שהסוכה צריכה להיות דירת ארעי ותקרה שהיא דירת קבע, פסולה לשימוש כסכך. יש פוסקים הסבורים שאם הנסרים שבפרגולה מקובעים למבנה הפרגולה, היא נחשבת כתקרה ופסולה. לעומת זאת, יש פוסקים הסוברים שיש לחלק בין פרגולה לתקרה שכן זו אינה עשויה לדיר והגשם חודר דרכה, לכן אינה נחשבת כתקרה ואפשר לסכך בה.
26. כיוון שהדבר שנוי במחלוקת, ראוי להשתמש בפתרונות הקודמים שהזכרנו ולא להשתמש בפרגולה עצמה כסכך. והרצת לסמוך על דעות הפוסקים האחרים ישאל שאלת חכם האם וכיצד אפשר לעשות כך.

מעמיד

27. לכתחילה יש להקפיד שלא להניח את הסכך על גבי דבר שאין מסככים בו.³⁵ לדוגמה: להניח את הסכך ישירות על גבי מוטות המתכת של הסוכות (**ציור 24**) אלא יש להניח קרשים לאורך הסוכה ועל גביהם להניח את הסכך ואז זה נקרא "מעמיד דמעמיד" וזה מותר³⁶. (**ציור 25**)
28. לכן גם אין לקשור את הסכך ברצועות פלסטיק אם בלעדיהם הסכך יעוף, כי אז הפלסטיק נקרא מעמיד. אולם אם לא יעוף הסכך ברוח מצויה - מותר. כמו כן מותר

31. תרל"א, ח'.

32. שם.

33. שם ט.

34. דעות האוסרים: הגרי"ש אלישיב (שבית יצחק עמ' סח). הגר"מ אליהו (הלכות חגים נ, מ"ב-מ"ג), הרב אליהו שליינגר (אלה הם מועדי א', ל"ח) וכי' מאמר של הרב שלמה קסירר (תחומין כ"ט, עמ' 424). ומשמע שהאיסור מהתורה. ודעת המתירים: הגר"י אריאל (שו"ת באהלה של תורה ב', פ"ה) אם כי כתב שלכתחילה יש לבנות פרגולות שחמתן מרובה מצלתן. אך פרגולה קיימת ועומדת ואין מקום אחר לעשות סוכה מותר להשתמש בה לשם סוכה. הרב נחום אליעזר רבינוביץ (שיח נחום ל"ט) הרב ישראל מאיר לאו (תחומין כ"א, עמ' 14-15; שו"ת יחל ישראל לה). ועי' מאמרו של הרב פרופ' דניאל הרשקוביץ (תחומין י"ט, עמ' 373-773),

35. משנה ברורה תרכ"ט, כ"ב.

36. ו"החזון איש" מחמיר גם במעמיד דמעמיד.

מס' 17

במקרה שהסכך הפסול אינו במפלס של הסכך, אלא בגובה של יותר מ-3 טפחים (24 ס"מ), נחלקו הפוסקים האם הוא כשר במקרה שרוחבו פחות מ-4 אמות (188 ס"מ).

מס' 18

אם יש חבלי כביסה מעל הסכך, מותר לשבת תחתם אפילו אם המרחק בין החבלים הוא פחות מ-3 טפחים. אלא אם כן יש בגדים או סכך פסול אחר ברוחב של 4 טפחים

"היכל בנימין"
ע"ש רס"ן בנימין קצין הי"ד
רח' אהרון קצין 42, רעננה

ערב עיון לזכר בנימין (בני) קצין רס"ן הי"ד

יערך אי"ה ביום שלישי, י"א בתשרי תשפ"ז
22.9.2026 בשעה 20:30
בבית הכנסת "היכל בנימין", רח' אהרון קצין 42, רעננה

דברי פתיחה: חיים ברוידא - ראש העיר רעננה

הרב הראשי לישראל
הרה"ג קלמן בר שליט"א
נשיא מועצת הרבנות הראשית

תא"ל במיל צביקה פייראיון
מנכ"ל "יד ושם"
קצין חינוך ראשי לשעבר

מנחה: הרב אביחי קצין

הציבור מוזמן – נא לדייק

נפקוד את קברו ביום שלישי י"א בתשרי 22.9.2026 בשעה 16:00
בחלקה הצבאית בבית העלמין הישן ברעננה